2026D49797 Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 oktober 2026

Hierbij bied ik u een deel van de beantwoording aan van vragen die door leden van uw Kamer op 7 oktober jl. in de eerste termijn zijn gesteld in het debat over de vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (36800-IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2027. Over de beantwoording ga ik graag met u nader in gesprek tijdens de tweede termijn.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
E. van der Burg

Vragen van het lid Tseggai (PRO)

Vraag 1:
Kan de staatssecretaris inzichtelijk maken welke aanbevelingen van de commissie-Thodé met de 30 mln. euro daadwerkelijk worden uitgevoerd, welke nog blijven liggen en hoeveel aanvullende middelen eventueel nog nodig zijn? Is die 30 mln. euro genoeg? En wanneer wil het kabinet alle aanbevelingen hebben uitgevoerd?

Antwoord:
De Commissie sociaal minimum Caribisch Nederland heeft korte en lange(re) termijnadviezen uitgebracht. Voor de korte termijn was het advies met name om de minimumuitkeringen, minimumlonen en kinderbijslag te verhogen. Daar is opvolging aangegeven door het voorgaande kabinet. Voor de langere termijn was het advies van de Commissie met name om de kosten van levensonderhoud structureel te verlagen, in combinatie met een meer gematigde stap op het minimumloon.

Er is voor 2027 besloten om de 30 mln. euro uit het coalitieakkoord voor bestaanszekerheid vooral in te zetten op investeringen en subsidies in de nutsvoorzieningen. Dit draagt bij aan het langetermijn-advies van de Commissie om de kosten van levensonderhoud structureel te verlagen. Voor 2028 en verder werk ik momenteel samen met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en de openbare lichamen een structureel pakket aan maatregelen uit. Ook bij die uitwerking staat het advies van de Commissie om de kosten van levensonderhoud te verlagen centraal. Die uitwerking deel ik met u in de voorjaarsnota 2027. Daarna kunnen we met u een gerichter gesprek over deze maatregelen voeren.

Vraag 2:
Geld dat bedoeld is voor bestaanszekerheid wordt ingezet voor de vervanging van de zeewaterintake die essentieel is voor de drinkwaterproductie op Bonaire, het vervangen van de lekkende waterleidingen en het glasvezelnetwerk op Sint Eustatius. In Europees Nederland worden dit soort zaken niet vanuit geld dat bedoeld is voor armoedebestrijding gefinancierd. Waarom zou de staatssecretaris al deze zaken in Caribisch Nederland dan wel financieren met geld bedoeld voor de bestrijding van armoede?

Antwoord:
Subsidies zijn op de lange termijn niet houdbaar en niet duurzaam. Daarom is het met oog op structurele verlaging van lasten goed om te investeren in het verduurzamen van voorzieningen. Daarmee worden de kosten van levensonderhoud verlaagd. Bij de beantwoording van de schriftelijke Kamervragen heb ik bij vraag 6 (tabel 3) een overzicht verstrekt van de financiële gevolgen voor de burger van elke maatregel van de CN-envelop van 2027.[1]

[1] Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 37020-IV. 2026D47797.

Vragen van het lid Heera Dijk (D66)

Vraag 3:
Uit de beantwoording van de schriftelijke Kamervragen blijkt welke besparingen het kabinet van de investeringen uit de 30 mln. euro verwacht. Maar wanneer merken inwoners die daadwerkelijk op hun energierekening?

Antwoord:
De besparing op de energierekening zal het snelst merkbaar zijn op Saba. Daar loopt alles volgens planning om in oktober 2027 van 31% naar 90% duurzame energie te gaan. Op basis van de tariefregulering van de Autoriteit Consument & Markt gaat de besparing op brandstof per 1 januari 2028 ongeveer een daling van het tarief met 20 dollarcent/kWh betekenen. Sint Eustatius zit al op 55% zonnestroom en is nu al minder gevoelig voor de hoge dieselprijs. Het eilandelijke bedrijf werkt er hard aan om eind 2028 een eerste deel van de nieuwe verduurzaming gereed te hebben, van mogelijk nog eens 10% zonnestroom extra. Op Bonaire is naar verwachting vanaf 1 juli 2028 meer windenergie beschikbaar. Daar is een daling gelijk aan Saba mogelijk. Investeringen in duurzame energie kosten immers tijd voordat de effecten merkbaar zijn.

Vraag 4:
Kan het kabinet samen met het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) en de eilanden in kaart brengen wat er in de tussenperiode nodig is om de energielasten betaalbaar te houden? Kan ik daar een toezegging op krijgen?

Antwoord:
Het subsidiëren van variabele tarieven is niet verstandig. Dit gebeurt in Europees Nederland ook niet en er is geen garantie dat energieprijzen in de komende maanden zullen dalen. Om die reden acht het kabinet het verstandig om te investeren in verduurzaming, mede met de 30 mln. euro voor 2027, 2028 en verder.

Voor de minima geldt dat in de brief Maatregelen Acties Weerbaarheid Energieschok de energietoelage voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius is uitgebreid met 2 mln. euro (voor 2026 en 2027).[2] Daarmee kunnen meer mensen worden bereikt en kan een hogere toelage worden verstrekt. Voor het overige zijn bij het Rijk geen aanvullende middelen beschikbaar. Ik zal dit onder de aandacht brengen van mijn collega van KGG. Ik verwijs verder naar de begroting van de minister van KGG voor het energiebeleid inclusief de betaalbaarheid.

Vraag 5:
De eilanden geven regelmatig aan dat zij rechtstreeks betrokken willen worden bij de keuzes die over hen gaan. Heeft de staatssecretaris nog iets nodig vanuit de Kamer om een stevige regierol te pakken? En als het antwoord daarop nee is, waar zitten dan de knelpunten en waar kan het dan beter?

Antwoord:
Het is belangrijk dat Bonaire, Saba en Sint Eustatius vroegtijdig en goed worden betrokken bij

[2] Kamerstukken II, vergaderjaar 2025/26, 36 933-1.

beleid en wetgeving die hen raken. Daar zet ik mij volop voor in. Ik voer niet alleen regelmatig overleg maar werk er ook aan om die betrokkenheid beter te borgen. Daarom wordt ook de consultatieverplichting verduidelijkt en aangescherpt in de herziening van de Wet openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (WolBES). Ook verbeteren we de procedures voor vroegtijdige betrokkenheid van de openbare lichamen en de uitvoeringstoetsen voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Vanuit mijn coördinerende rol breng ik partijen bij elkaar en bevorder ik samenhang rond overkoepelende opgaven. Uitgangspunt is dat vakdepartementen hun verantwoordelijkheid voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius tijdig en volwaardig nemen. Ik neem die verantwoordelijkheid niet over. De Kamer is medewetgever en heeft een belangrijke controlerende rol. Ik vraag u daarom het kabinet als geheel scherp te houden, aan de bel te trekken als Bonaire, Saba en Sint Eustatius onvoldoende worden meegenomen en de verantwoordelijke bewindspersonen aan te spreken op hun eigen beleidsterrein.

Vraag 6:
Mensenhandel is een groot probleem in het Caribisch deel van het Koninkrijk. Daarom is het vreemd dat de nationaal rapporteur mensenhandel geen bevoegdheid heeft om ook over de BES-eilanden te rapporteren. Ik neem aan dat de staatssecretaris uitbreiding van het mandaat ook een goed idee vindt. Het budget wat hiermee gemoeid zou zijn, is ook beperkt. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit zo snel mogelijk geregeld kan worden?

Antwoord:
De Nationaal Rapporteur heeft momenteel geen mandaat voor Bonaire, Saba en Sint Eustatius en heeft aangegeven dat dit mandaat verruimd moet worden. Ik heb begrip voor die oproep. De aanpak van mensenhandel en seksueel geweld tegen kinderen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Buitenlandse Zaken (BZ), waarbij het ministerie van JenV de coördinerende rol vervult.

De minister van JenV heeft tijdens het Tweeminutendebat Justitieketen van het Caribisch deel van het Koninkrijk op 8 september jl. toegezegd om voor de begrotingsbehandeling van het ministerie van JenV in een brief extra informatie te geven over een mandaatuitbreiding waaronder een inschatting van de kosten. Vanuit het perspectief *comply or explain* is het daarom goed dat deze vraag gesteld wordt. Het beste is om dit bij de direct verantwoordelijke bewindspersoon te doen. Ik adviseer daarom om de brief van mijn collega-minister van JenV af te wachten en deze eventueel te betrekken bij de begrotingsbehandeling die nog volgt.

<u>Vragen van het lid Vlottes (PVV)</u>

Vraag 7:
Op Curaçao was er vorig jaar sprake van wantoestanden bij de landsontvangsten en bij de belastingen. Kunt u aangeven hoe het hiermee staat?

Antwoord:
Dit betreft een landsaangelegenheid, waarbij ik de hervorming van de belastingdienst ondersteun via de Landspakketten. Curaçao heeft onlangs een omvangrijk verbeterplan voor de Belastingdienst vastgesteld, met hierin onder andere een nieuwe organisatiestructuur. Hierbij worden ook de processen en ICT-voorzieningen gemoderniseerd volgens de internationale standaarden.

Vraag 8:
De belastinginkomsten zijn op Curaçao in 2026 veel hoger uitgevallen dan verwacht. Is bekend waar deze meevaller vandaan komt? Waar is deze uit ontstaan? Graag een reactie.

Antwoord:
Zoals te lezen in het advies van het College financieel toezicht (Cft) van 11 september jl. betreft het hier 84 mln. gulden aan hoger dan begrote belastinginkomsten doordat met name de inkomsten uit de winstbelasting, omzetbelasting en onroerendezaakbelasting hoger zijn dan verwacht. Deze hogere inkomsten komen voornamelijk door een grotere economische groei, veroorzaakt door een sterke groei van de toeristische sector.

Vraag 9:
Waarom wordt Bonaire niet onder curatele gesteld? En waarom gaat het gezag niet naar het Rijk, bijvoorbeeld naar de Rijksvertegenwoordiger?

Antwoord:
Bonaire is als openbaar lichaam een volwaardig onderdeel van Nederland, met een eigen democratisch gekozen eilandsraad, een eigen bestuur en eigen bestuurlijke verantwoordelijkheden. Het gezag overnemen en het Bestuurscollege onder curatele stellen kan daarom niet zomaar. Het uitgangspunt is dat Bonaire zelf zijn bestuurlijke verantwoordelijkheid neemt. Dat betekent niet dat het Rijk zich afzijdig houdt. Als het nodig is, spreekt het Rijk het Bestuurscollege daarop aan en zet het vanuit de eigen verantwoordelijkheid de beschikbare instrumenten in.

Een recent voorbeeld hiervan is de brief die ik aan de gezaghebber van Bonaire heb gestuurd over de bestuurlijke situatie op Bonaire. Daarbij heb ik duidelijk gemaakt wat ik van het eilandsbestuur verwacht. Inmiddels heeft de gezaghebber hierop gereageerd. Zijn reactie heb ik ook met uw Kamer gedeeld.[3] Het is goed te lezen dat de gezaghebber en met hem het eilandsbestuur oog heeft voor de zorgen en op korte termijn al stappen wil zetten.

Volgende week ben ik op Bonaire. Ik zal dit werkbezoek gebruiken om met het Bestuurscollege afspraken te maken over concrete, haalbare en uitvoerbare vervolgstappen. Mijn inzet is dus niet om het bestuur over te nemen, maar om het bestuur aan te spreken, waar nodig te ondersteunen en waar de wet daarvoor ruimte biedt te handelen indien dat nodig is.

[3] Kamerstukken 2025/2026, 2026Z19904

Vragen van het lid den Hollander (VVD)

Vraag 10:
Op 17 maart 2027 vinden eilandsraadsverkiezingen plaats. Kan de staatssecretaris toelichten hoe eerlijke verkiezingen worden geborgd, hoe de eilanden weerbaar worden gemaakt tegen corruptie en welke ondersteuning beschikbaar is voor een goede organisatie van die verkiezingen?

Antwoord:
Samen met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de Rijksdienst Caribisch Nederland en de eilandsbesturen werk ik samen aan maatregelen voor een integer en ordentelijk verloop van de eilandsraadsverkiezingen in maart 2027. Er wordt een voorlichtingscampagne georganiseerd ter bevordering van de opkomst, met maatwerk gelet op de Caribische context. Zo wordt in de campagne aandacht geschonken aan het correct verlenen van volmachten en de strafbaarheid van ronselen. Daarnaast worden onafhankelijke verkiezingswaarnemers uitgenodigd en vindt er nu een oriëntatieprogramma plaats – uitgevoerd door het Nederlands Instituut voor Meerpartijendemocratie (NIMD) en ProDemos – voor geïnteresseerden in de politiek. Via de beroepsverenigingen wordt er ook ondersteuning geboden met een inwerkprogramma voor raadsleden en gedeputeerden na de verkiezingen.

Vraag 11:
Kan de staatssecretaris aangeven hoe het staat met de invoering van de Wet Bibob op de BES?

Antwoord:
Het ministerie van JenV werkt aan een wetsvoorstel Bonaire, Saba en Sint Eustatius. De Europees-Nederlandse Wet Bibob vormt het uitgangspunt, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke eilandelijke context. Ook wordt met de openbare lichamen gesproken over de implementatie en uitvoering van het instrument. Parallel hieraan kijkt het ministerie van JenV naar oplossingen voor de huidige beperkte mogelijkheden voor uitwisseling van gegevens binnen het Koninkrijk. Dit is cruciaal voor een goede werking van de Wet Bibob. Hiervoor zal wetgeving moeten worden aangepast.

Vraag 12:
Welke concrete resultaten verwacht het kabinet van de inzet op voedselzekerheid en hoe werken de ministeries van BZK, LVVN en VWS hierbij samen?

Antwoord:
Het Rijk heeft in totaal 24 mln. euro voor voedselzekerheid vrijgemaakt. Daarvan is 6 mln. euro bestemd voor de publieke pijler en 18 mln. euro gaat in het CariFoodFund. Met de publieke pijler kunnen openbare lichamen zelf de randvoorwaarden faciliteren om voedselzekerheid te vergroten, zoals het aanleggen van irrigatiesystemen of opslag. Deze inzet heeft als doel om het vermogen van alle zes Caribische eilanden van het Koninkrijk om zelf vers voedsel te produceren te vergroten. Het ministerie van LVVN is betrokken bij de besteding van deze middelen. Daarnaast wil het ministerie van VWS inzetten op het uitbreiden van schoolmaaltijden en schoolfruit, bij voorkeur via lokale productie. Het ministerie van LVVN werkt ook samen met

betrokken departementen aan het vormgeven aan de tweede fase van het Natuur en Milieubeleidsplan Caribisch Nederland. Daar is het stimuleren van voedselzekerheid onderdeel van. Nog dit jaar zal dit beleidsplan worden vastgesteld en met uw Kamer worden gedeeld.

Vraag 13:
Voor Bonaire zijn afspraken gemaakt over een busverbinding, maar een concrete uitwerking ontbreekt. Welke middelen zijn hiervoor in 2027 beschikbaar en welke resultaten mogen inwoners komend jaar verwachten?

Antwoord:
Het openbaar vervoer is belangrijk voor bestaanszekerheid en het verlagen van de kosten van levensonderhoud. In 2024 heeft het ministerie van BZK daarom via de vrije uitkering incidenteel $666.000 beschikbaar gesteld aan het openbaar lichaam Bonaire voor openbaar vervoer. Vanaf 2025 is de bijdrage structureel geworden, namelijk $440.000 per jaar. Verder is er via de Regio Deal Bonaire $2.15 mln. beschikbaar gesteld voor openbaar vervoer. Tijdens mijn bezoek in oktober zal ik met het Bestuurscollege hier weer over spreken. Naar verwachting zal er eind januari 2027 een bus rijden op Bonaire.

<u>Vragen van het lid Van den Brink (CDA)</u>

Vraag 14:
Is de staatsecretaris het eens dat het goed zou zijn als in het onderwijs bij topografie in principe niet de kaart van Europees Nederland gebruikt wordt maar de kaart van heel Nederland? Dat dus bij een standaardkaart ook de Caribische delen van het Koninkrijk worden meegenomen? Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om het gebruik daarvan te bevorderen?

Antwoord:
Het kabinet is verheugd dat binnen de vernieuwde kerndoelen voor het funderend onderwijs er nu explicieter aandacht is voor het Koninkrijk der Nederlanden. Wegens vrijheid van onderwijs is het echter passend om concrete voorstellen te doen hoe scholen het onderwijs moeten vormgeven, bijvoorbeeld door het opleggen van het gebruik van een specifieke topografische kaart. Het kabinet ziet het als een stap in de goede richting dat leerlingen in het primair onderwijs leren dat Nederland inclusief Caribisch Nederland, samen met Aruba, Curaçao en Sint-Maarten het Koninkrijk der Nederlanden vormt.

Vraag 15:
Wat ons opvalt in gesprekken met de eilandraden is dat men vaak met een informatieachterstand kampt. Herkent de staatssecretaris dit? Kan de staatssecretaris zijn licht laten schijnen over een verbetering van die situatie? Zou het een idee zijn om de eilanden op de hoogte te stellen van relevante Kamerbrieven bijvoorbeeld?

Antwoord:
Het goed informeren van de eilandsraad is primair de verantwoordelijkheid van het bestuurscollege. Als er sprake is van een informatieachterstand ten aanzien van correspondenties van een ministerie, dan is het aan het bestuurscollege om dat te adresseren. Daarbij is het van belang dat de ministeries goed in gesprek blijven met de bestuurscolleges over

belangrijke ontwikkelingen.

Vraag 16:
In de Vishon Boneiru 2050 wordt voorgesteld om de bevolkingsgroei fors af te remmen. Bonaire wil beleid om meer grip te krijgen op migratie en ziet daarin ook een rol voor het Rijk: meer regie op wie zich op het eiland mag vestigen. Wat vindt de staatssecretaris van de Vishon? Is de staatssecretaris bereid in kaart te brengen op welke manier Nederland hierin kan helpen?

Antwoord:
Ik vind het goed dat het bestuur van Bonaire nadenkt over hoe het eiland zich op de lange termijn wil ontwikkelen. De explosieve bevolkingsgroei en migratie richting Bonaire van de afgelopen jaren maakt de opgave groot en complex. Het Ministerie van JenV heeft onder andere samen met het lokaal bestuur een Integrale Beleidsvisie Caribisch Nederland 2035 opgesteld. Hierin worden doelen gesteld ten aanzien van migratiebeleid. Het verder brengen van Vishon Boneiru 2050 vraagt stappen van het bestuur van Bonaire zelf en van het Rijk. Ik ben bereid verder in gesprek te gaan met het bestuur van Bonaire over de uitwerking van de groeiopgave. Naar aanleiding van het rapport van de staatscommissie demografische ontwikkelingen Caribisch Nederland 2050 kom ik voor het einde van dit jaar met een nadere uitwerking van de opgave rond demografie in Bonaire, Saba en Sint Eustatius.

Vraag 17:
Is de staatssecretaris, in het kader van de schuldhulpverlening en de verslavingszorg, bereid de aard en omvang van het kansspelenaanbod en de deelname daaraan in Caribisch Nederland in kaart te brengen? En kunnen we in de bestrijding van het gokken dezelfde maatregelen nemen als in Europees Nederland?

Antwoord:
De staatssecretaris van JenV is verantwoordelijk voor het beleid rondom kansspelen, ook op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. De doelstellingen om de speler te beschermen zijn gelijk aan die in Europees Nederland. In november wordt een onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) naar kansspeldeelname op Bonaire, Saba en Sint Eustatius gepubliceerd. Daarnaast start in oktober een onderzoek naar kansspelaanbod op Bonaire, Saba en Sint Eustatius. Dit rapport brengt de markt van kansspelaanbieders in beeld en wordt in maart opgeleverd en met uw Kamer gedeeld. Aan de hand van de onderzoeksresultaten wordt samen met de openbare lichamen bezien welke maatregelen kunnen worden genomen. Of dit dan ook dezelfde stappen zullen zijn als in Europees Nederland hangt af van welke maatregelen binnen de lokale context het best passend zijn voor de doelstellingen. Ik verwijs u verder naar mijn collega van JenV.

Vraag 18:
Graag hoor ik van de staatssecretaris hoe hij de eilanden betrekt bij de invulling van de 30 mln. euro uit het coalitieakkoord voor de bestaanszekerheid in Caribisch Nederland.

Antwoord:
Bij de uitwerking van de coalitiemiddelen zijn de eilanden actief betrokken. Op 30 september jl. is met de eilandsbesturen van Bonaire, Saba, en Sint Eustatius en het Rijk hierover gesproken. Zij

hebben hun inzet en voorstellen kenbaar gemaakt. Eind oktober en eind november worden vervolgafspraken met de eilandbesturen gepland. In januari 2027 spreek ik samen met de minister van SZW de eilandbesturen over de inzet van de coalitiemiddelen voor 2028 en verder.

Vragen van het lid Nanninga (JA21)

Vraag 19:
Op welke manier zorgen we ervoor dat de eilanden op hun eigen benen komen te staan?

Antwoord:
Samen met Curaçao, Aruba en Sint Maarten werken we aan de invulling landspakketten. De focus ligt op thema's als financieel beheer, overheidsorganisatie en economische ontwikkeling, met maatwerk per land. Doel is dat de landen de hervormingen zelf kunnen dragen. Om zelfredzaamheid te stimuleren, is verder voor de zes eilanden onder andere de Borgstelling MKB-kredieten Aruba, Curaçao en Sint Maarten regeling opgezet, wordt er gewerkt aan het Economisch Groeiplatform Carib en zijn er fondsen zoals het CariFoodFund opgericht.

Vraag 20:
De Kamer heeft een motie van de leden Den Hollander (VVD) en Nanninga (JA21) aangenomen en daarin vragen wij bij de besteding voorrang te geven aan maatregelen die vaste lasten verlagen, de arbeidsparticipatie vergroten of het lokale verdienvermogen versterken (Kamerstuk 36800 IV, nr. 76). Hoe staat het met de uitvoering van deze motie? Welke concrete maatregelen zijn er inmiddels uitgewerkt en welk deel van de 30 miljoen euro wordt daarvoor ingezet?

Antwoord:
Het kabinet werkt momenteel nog aan de invulling van de meerjarige besteding van de 30 mln. euro. Hierbij wordt de motie ook betrokken. Over de invulling van de middelen informeren we u bij de komende voorjaarsnota.